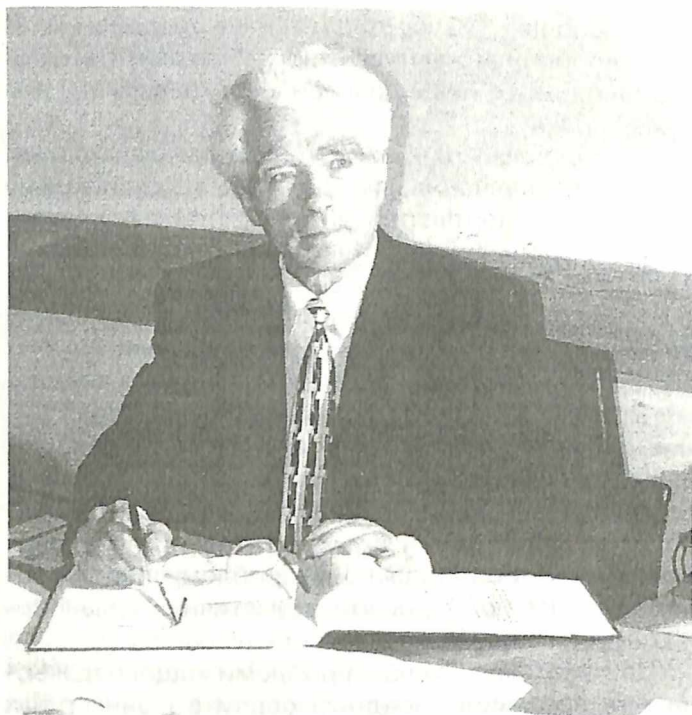

80 років - НА ОДНОМУ ДИХАННІ

Ю.П. Гудзь,

професор, заслужений учитель України,
перший проректор НПУ ім. М.П. Драгоманова

80 років – на одному диханні, – з іменем видатного сина України, вченого, культурного і громадського діяча Михайла Драгоманова, тепер Національний педагогічний університет здійснює чи не найважливіше і найпочесніше в суспільстві завдання – підготовку педагогічних кадрів для різних ланок освітянської ниви. Були на його шляху і буремні 20-ті, і трагічні 30-ті, вогненно-криваві і обезкровлені повоєнні 40-ві роки. А зі стін Університету щорічно, ніби ритмічним пульсом, до шкіл і дошкільних закладів, інших освітянських установ вливалися здібні, молоді, всесторонньо підготовлені для навчальної і виховної роботи його вихованці.

Історія Університету започаткована в липні 1920 року в результаті злиття історико-філологічних факультетів Університету Святого Володимира (Київський університет імені Тараса Шевченка) і Вищих жіночих курсів. Народжений заклад отримав назву Київський вищий інститут народної освіти. У його структурі було три факультети: шкільний, дошкільний і лікувально-педагогічний. Структура шкільного факультету була досить складною. До його складу входило

гуманітарне і природниче відділення. Гуманітарне відділення об'єднувало філософський, лінгвістичний, літературний, історичний, соціально-історичний та мистецький цикли.

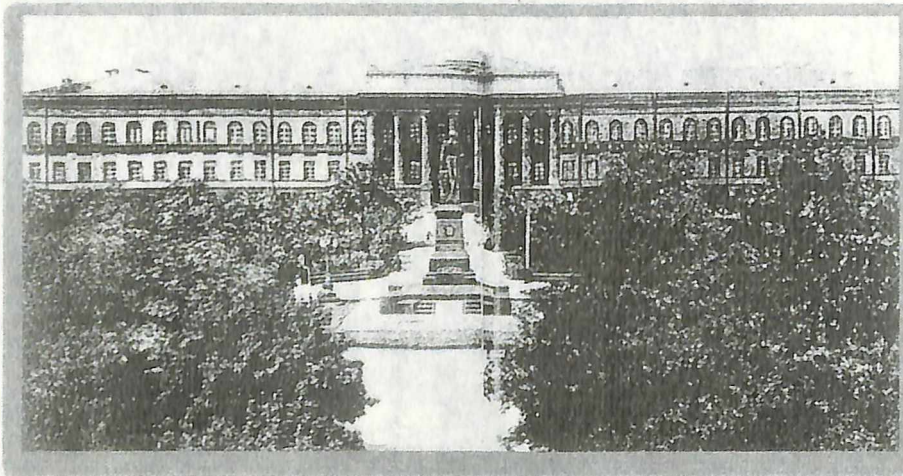
Природниче відділення складалося із п'яти підвідділів, кожний з яких мав у своєму складі декілька циклів (фізико-математичний, фізичний, хімічний, геологічний, ботаніки, зоології, географічний, агрономічний тощо).

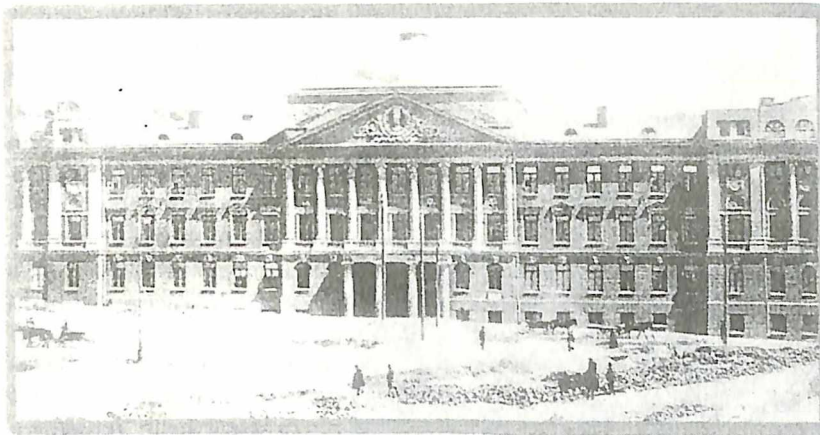
Перший рік роботи Інституту був роком організаційного будівництва самого навчального закладу, пошуком форм і методів роботи з новим складом студентів, залучення нових викладацьких кадрів, освоєння матеріальної бази і виконання нових складних завдань.

В 1921-22 роках у структурі Київського ІНО було створено факультети соціального виховання та професійної освіти. Факультет соціального виховання мав готувати працівників вищої кваліфікації для роботи в дитячих садках, дитячих будинках, школах. До завдань факультету входила підготовка спеціалістів-педагогів для роботи з розумово-відсталими, глухоніми та сліпими дітьми.

Факультет професійної освіти готував керівників і викладачів профшкіл, шкіл фабрично-заводського навчання і частково технікумів.

У ті роки йшов інтенсивний добір педагогічних кадрів найвищої кваліфікації. На кафедри гуманітарного відділу були обрані завідувачі: філо-

софії М.О. Гіляров, педагогіки – С.А. Ананьїн, історії України – М.К. Грушевський, О.П. Оглоблін, історії української літератури – М.М. Марковський і С.О. Єфремов, історії мистецтв – Г.Г. Павлуцький та багато інших.

Серед тих, хто читав лекції студентам того часу, були такі відомі вчені, як математик Б.Я. Букреев, академік Д.О. Граве, академік М.М. Крилов, академік Й.Й. Косоногов. Серед природничників не можна не назвати академіків О.В. Фомина та М.Г. Холодного, П.А. Тутковського, В.І. Лучицького, К.Г. Воблого та багатьох інших.

Протягом 1924-25 років, коли ректором був О.О. Карпенко, інститут перестав іменуватися вищим, втратив непомітно ім'я М.П. Драгоманова, перетворившись просто на Київський інститут народної освіти. Очолював інститут у 1925-29 роках професор С.М. Семко-Козачук. З'являється нова плеяда талановитих вчених, серед яких математик П.П. Кравчук, літературознавець М.К. Зернов, зоолог О.Д. Белінг та ін.

В аудиторіях, кабінетах, лабораторіях став домінувати дух справжньої науки. У 1929-30 навчальному році відкриваються нові відділення: фізкультури, дефектологічний, приєднуються курси іноземних мов.

На факультеті професійної освіти відкриваються хімічний факультет з фізико-хімічним,

агрономічним та геолого-географічним відділеннями.

Кінець 20-х, початок 30-х років відзначається подальшим поліпшенням добору і підготовки педагогічних кадрів. Розпочинають свою наукову і педагогічну діяльність М.М. Грищенко, професор С.Х. Чавдаров, член-кореспондент Академії педагогічних наук, заслужений діяч науки, професор П.К. Волинський та ін.

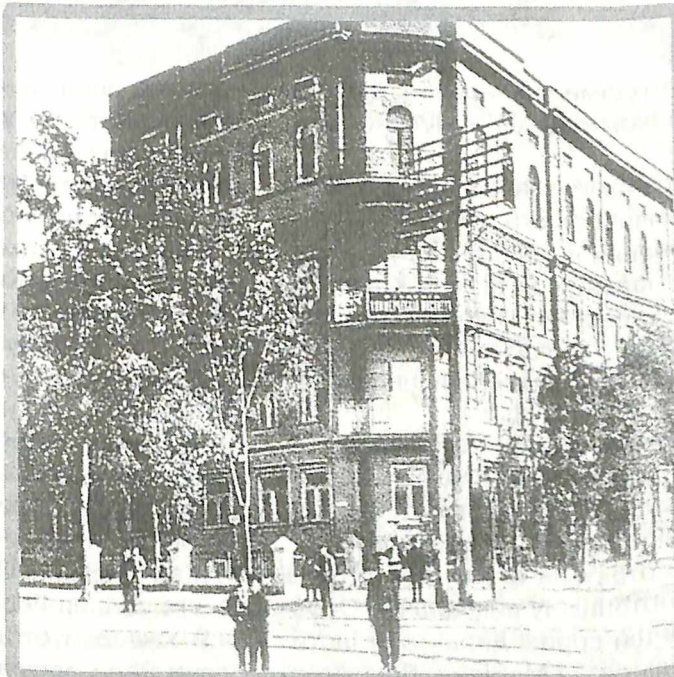
Викладачі Київського інституту народної освіти поєднують навчальну діяльність з науковою. З 1926 року виходять «Записки Київського інституту народної освіти».

Чимала увага приділяється підготовці і виданню навчально-методичної літератури, вузівських підручників тощо.

Варто наголосити на тому, що в ці роки надавалося значної уваги колегіальності управління Інститутом. Не рідше ніж один раз на рік на загальних зборах викладачів керівники звітували про свою роботу.

Керівними органами на факультетах були деканати і циклові (предметні) комісії.

До їх компетенції входило: підготовка проектів навчальних

дять томи «Наукових записок». Виходять колективні праці з педагогіки. Під загальною редакцією професора Г.С. Костюка виходить (1940) підручник з психології для педагогічних вузів.

Наприкінці 30-х років Київський педагогічний інститут імені О.М. Горького був одним із найавторитетніших і найбільших педагогічних вузів України.

22 червня 1941 року. Останні курсові іспити і гуркіт фашистських літаків над Києвом. Формується

планів, контроль за методами викладання, добір на посади викладачів, рекомендація випускників до аспірантури та ін.

Початок 30-х років ознаменувався новим етапом у реорганізації педагогічної освіти. На базі факультету соціального виховання в 1930 році було створено самостійний навчальний заклад – Київський інститут соціального виховання. Першим його директором було призначено Микиту Миновича Грищенка. Інститути соціального виховання проіснували недовго.

1933 року був створений єдиний тип вищого педагогічного навчального закладу – педагогічні інститути, в т.ч. Київський педагогічний інститут. Згодом, у 1936 р. йому присвоюється ім'я О.М. Горького.

У цей період розгортається активна робота зі зміцнення наукового потенціалу викладачів. Особливу увагу приділяють цій справі директори Інституту того часу О.М. Філіпов і О.М. Білий. В інституті на цей час працювали відомі висококваліфіковані спеціалісти – історики М.В. Брикевич, літературознавець професор В.І. Маслов. Кафедрою математичного аналізу керував професор Є.Я. Ремез, геометрії – професор О.С. Смогоржевський, експериментальної фізики – професор Г.Г. Де-Метц та ін.

Значна увага приділяється вдосконадженню методів викладання, розробці методичних матеріалів, написанню підручників і посібників для середньої школи.

Активізується наукова робота. Один за одним вихо-

народне ополчення. Одночасно йде підготовка до евакуації Інституту до м. Лебедин Сумської області. Однак у зв'язку з швидким перенесенням воєнних дій на Лівобережну Україну цьому плану не вдалося здійснитися.

Викладачі і вихованці Інституту виявили героїзм під час оборони Києва, в боях з ворогом під Москвою і Ленінградом, Сталінградом і Курськом. Вони визволяли Україну, Білорусію, Прибалтику, Польщу, Румунію, Угорщину, Чехословаччину, штурмували Берлін.

За героїзм і мужність, виявлені на фронтах з німецькими загарбниками, багато викладачів, студентів, співробітників Інституту нагороджено орденами і медалями. Четверо з них – Г. Брик, Ф. Жарчинський, О. Тканко, Т. Шашло удостоєні високого звання Героя Радянського Союзу.

В Університеті діє Рада ветеранів війни і праці. Члени Ради досвідчені педагоги, віддають усі свої сили і знання справі навчання і виховання студен-

тської молоді. Очолює Раду учасник бойових дій, учасник боїв за визволення Києва доцент М.А. Рябухін.

Повоєнна історія сьогоденного Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова – це етапи зростання і, насамперед, зростання кількісного і якісного випуску висококваліфікованих спеціалістів найрізноманітніших педагогічних професій. На час святкування 80-річчя від дня заснування Університетом випущено понад 90 тисяч педагогічних працівників для шкільних, дошкільних і позашкільних закладів освіти. Випускники аспірантури і докторантури багато років поповнювали і поповнюють педагогічні колективи як педагогічних, так і інших навчальних закладів України.

Невід'ємною складовою частиною навчально-виховного процесу є його органічне поєднання з науковими дослідженнями викладачів і студентів, впровадження результатів наукових досліджень у практику.

У різні періоди повоєнних років Інститут очолювали в 60-х роках професор М.П. Підтиченко, в 1970-1973 рр. – професор О.К. Романовський, а з 1973 року і до сьогодні – дійсний член АПН України, доктор фізико-математичних наук, професор М.І. Шкіль. Студентам практично всіх спеціальностей було в кого вчитися і кого наслідувати. Це такі відомі авторитети, як Д. Ніколеко, А. Медушевський, Т. Бугайко, П. Волинський, І. Пільчук, І. Шиманський, С. Феценко, Л. Проколієнко, М. Підтиченко, В. Дущенко, О. Мазуркевич, В. Смаль, П. Орлик та ін.

За останні роки в Університеті сформовані нові наукові школи в галузі фундаментальних і психолого-педагогічних досліджень. Їх очолюють відомі вчені і педагоги, дійсні члени Академії педагогічних наук України, професори М.І. Шкіль, П.П. Хропко, А.П. Грищенко, Л.І. Мацько, М.І. Жалдак, В.І. Бондар, Д.О.Тхоржевський, член-кореспондент АПН України, професор М.І. Шут та ін. В цілому в Університеті на сьогодні функціонують 12 наукових шкіл, які ведуть розробку важливих проблем психолого-педагогічних, фізико-математичних, природничих, гуманітарних та суспільних дисциплін.

Державну премію України в галузі науки і техніки 1996 р. за комплект підручників з вищої математики: «Вища математика» у 3-х книгах (К.: Либідь, 1994), «Математичний аналіз» у 2-х частинах (К.: Вища школа, 1975. - Ч.1; 1981. - Ч.2) – присуджено М. Шкілю, Т. Колесник, В. Котловії (помертло).

Діючі наукові школи з їх фундаторами, професорами є основними центрами підготовки педагогічних кадрів вищої кваліфікації. Для послуг випуск-

ників аспірантури і докторантури (відповідно з 47 і 16 спеціальностей) функціонують 6 спеціалізованих учених рад, на яких щорічно захищається понад 70 кандидатських і докторських дисертацій.

Одним із напрямків діяльності професорсько-викладацького складу є широке залучення до науково-дослідної роботи студентської молоді. Дослідницькою роботою в наукових гуртках і проблемних групах зайнятий майже кожний другий студент. Щорічно в різноманітних виданнях публікується близько 100 наукових праць студентів. Крайні студенти-дослідники ставали переможцями всеукраїнських конкурсів на кращу наукову студентську роботу, переможцями всеукраїнських олімпіад з навчальних дисциплін.

Національний університет сьогодні – це складний навчально-науково-виробничий комплекс. У його складі функціонують 12 факультетів, де навчаються понад 14 тисяч студентів. У їх складі – 64 кафедри. Навчально-виховний процес забезпечують 775 викладачів, серед яких 16 академіків і членів-кореспондентів, 77 докторів наук, професорів, 400 кандидатів наук, доцентів.

При Університеті працюють 2 педагогічні коледжі, гуманітарна гімназія, Фастівська природничо-математична школа-інтернат-ліцей, комплекс «Реабілітаційна освіта» у м. Запоріжжі.

Структурними складовими Університету є Гуманітарний інститут у м. Ялті, філіал заочного відділення у м. Євпаторії, Українсько-американський гуманітарний інститут «Вісконсінський Міжнародний університет (США) в Україні».

Крім цього, Університет підтримує зв'язки з іншими навчальними закладами США, а також навчальними закладами та науковими установами Франції, Польщі, Словаччини, Китаю, Росії, Білорусії та ін.

До послуг студентів – досить потужна навчально-матеріальна база. Це 4 навчальні корпуси, спортивний комплекс, навчально-науковий центр «Нові інформаційні технології», навчально-виробничі майстерні, інформаційний центр, агробіостанція. Неоціненною є бібліотека Університету з книжковим фондом понад 1,3 млн примірників. У навчальних корпусах і гуртожитках Університету завжди гостинно відчинені двері читальних залів.

Усі без винятку іногородні студенти забезпечуються місцями для проживання у 7 висококомфортельних гуртожитках.

У літній період сотні студентів, сім'ї викладачів мають можливість відпочивати в 3 мальовничих спортивно-оздоровчих таборах Університету.

Протягом навчального року студенти поєднують свою основну працю з роботою колективів і гуртків

художньої самодіяльності. Принагідно хочемо наголосити, що студенти Університету мають постійну можливість спілкуватися і навчатися у таких всесвітньо чи всенародно визнаних мистецьких авторитетів, як академік, професор А.П. Авдівський, професори А.Н. Паламаренко, Т.М. Стратієнко, А.П. Демиденко, композитор М.П. Мозговий та ін.

З радістю, натхненням і гордістю зустрічають студенти, викладачі і співробітники Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова своє свято – 80-річчя від дня заснування. Бо це світле свято десятків тисяч його випускників і широкій педагогічній громадськості.

**Шастя всім! Здоров'я міцного
і непохитної віри у шасливе майбуття!**

